

टिळक महाराष्ट्र विद्यापीठ, पुणे

बी. ए. – (विशारद) योग

परीक्षा : डिसेंबर – २०२२

तृतीय वर्ष

सत्र – ६

विषय:- योग तत्त्वज्ञान (भाग-६) (YC – 601)

दिनांक : १२/१२/२०२२

गुण : ६०

वेळ : दु. २.०० ते. दु. ४.३०

- सूचना :**
१. सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
  २. उजवीकडील अंक त्या प्रश्नांचे गुण दर्शवितात.
  ३. उत्तरपत्रिकेत प्रश्नपत्रिकेतील प्रश्नक्रमांक लिहिणे आवश्यक आहे.

प्र.१. पुढील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) (४०)

- १) ज्ञानेश्वरीतील ६व्या अध्यायातील कुंडलिनीचे वर्णन लिहा.
- २) घेरण्डसंहितेतील धौतीचे ४ प्रकार व त्याचे उपप्रकार स्पष्ट करा.
- ३) योगवाशिष्ठ ग्रंथातील ज्ञानाच्या सप्तभूमी स्पष्ट करा.
- ४) घेरण्डसंहितेतील समाधीचे प्रकार व समाधीसोबत च्या मुद्रा सांगा.
- ५) योगदर्शनानुसार समाधीचे प्रकार सांगून कोणतेही २ प्रकार सविस्तर लिहा.
- ६) योगवाशिष्ठ ग्रंथातील आधी - व्याधी संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.२. पुढील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) (१०)

- १) घेरण्डसंहितेतील प्राणायाम सांगून कोणतेही दोन प्राणायाम सविस्तर लिहा.
- २) योगवाशिष्ठ ग्रंथाचा परिचय थोडक्यात लिहा.
- ३) नादानुसंधान समाधीचे वर्णन करा.
- ४) घेरण्डसंहितेतील ध्यानाचे प्रकार सांगून कोणतेही एक ध्यान सविस्तर लिहा.

प्र.३. टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन) (१०)

- १) षट्चक्र
- २) घेरण्डसंहिता ग्रंथ परिचय
- ३) मोक्षाचे चार द्वारपाल
- ४) घेरण्डसंहितेतील कपालभाती

Translation in English

Sub: Yoga Philosophy (Part – VI) (YC-601)

Instructions:

- 1) All Questions are Compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
- 3) In the case of any doubt the Marathi version shall be held to be authentic and final.
- 4) While writing answers the respective question numbers must be mentioned in the Answer Book

---

Q.1. Answer the following questions in detail. (Any Four) (40)

- 1) Write a description of Kundalini in Chapter 6 of Dnyaneshwari.
- 2) Explain the 4 types of Dhauti and its subtypes in Gheranda Samhita.
- 3) Explain the Saptabhoomi of Dnyan according to Yoga Vasistha.
- 4) State the types of samadhi in Gheranda Samhita and the Mudra associated with samadhi.
- 5) Write in detail any 2 types of Samadhi according to Yoga Darshan.
- 6) Explain the concept of Aadhi-Vyadhi according to Yoga Vasistha.

Q.2. Answer the following questions in short. (Any Two) (10)

- 1) How many types of pranayama in the Gheranda Samhita ? Write in detail any two.
- 2) Introduction of Yoga Vashishtha Granth.
- 3) Describe Nadanusandhana Samadhi.
- 4) Write any one meditation in detail by mentioning the types of meditation in Gheranda Samhita.

Q.3. Write short notes. (Any Two) (10)

- 1) Six Chakras (Shatchakra)
- 2) Introduction of Gheranda Samhita Granth.
- 3) Four Dwarpal (Gatekeepers) of Mukti (Salvation)
- 4) Kapalbhathi in Gheranda Samhita
